

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1922 kl. 3 e. m.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 9, i anledning av första kammarens beslut rörande väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 35, har herr Rosén *Motionen.* hemställt,

att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av gällande bestämmelser, att besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål hädanefter skola anföras direkt hos Kungl. Maj:t.

Motionen har av kammaren hänvisats till dess första tillfälliga utskott, som efter inhämtande av yttranden över motionen från kammarrätten och riksräkenskapsverket — härtill fogade som bilagor 1 och 2 — i sitt utlåtande nr 12, anført följande:

*Första
kammarens
utskott.*

»Vad först angår omfattningen av motionärens ifrågavarande yrkande, tillåter sig utskottet anföra följande. Av motionens avfattning synes det framgå, att med densamma avses åstadkommandet av en förändrad instansordning allenast beträffande sådana anmärkningsmål, som efter besvär inkomma till kammarrätten från förvaltande myndigheter. Däremot torde motionen icke avse åvägabringandet av en ändrad instansordning i fråga om sådana mål, som efter i riksräkenskapsverket gjord anmärkning av detta ämbetsverk anhängiggöras hos kammarrätten. Motionens yrkande har nämligen endast avseende å *besvär över förvaltningsmyndigheternas*

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 13 saml. 5 avd. 8 häft. (Nr 9.) 1

beslut i anmärkningsmål. Men riksräkenskapsverket är icke någon förvaltande myndighet, och dess roll vid hänskjutandet av ärendena till kammarrätten, på sätt i instruktionen för riksräkenskapsverket närmare anges, är åklagarens.

Denna utskottets mening, att motionen åsyftar en förändrad instansordning allenast i fråga om sådana anmärkningsmål, som efter besvär inkomma till kammarrätten från förvaltande myndighet, är, såsom av det av denna myndighet i ärendet avgivna yttrandet framgår, även kammarrättens. Riksräkenskapsverket synes däremot i sitt utlåtande i ämnet utgå från att motionen åsyftar förändring av instansordningen beträffande båda ovan nämnda typer av anmärkningsmål.

Vad angår motionärens förslag om borttagandet av kammarrättens befattning med anmärkningsmål, som besvärsvägen inkomma till kammarrätten, anser utskottet att goda skäl kunna åberopas till förmån för en dylik reforms genomförande. Dels vunnas därmed en förkortning av det processuella förfarandet och minskade kostnader till fromma såväl för redogörare som enskilda, och dels skulle därigenom kammarrättens arbetsbörda minskas. Å andra sidan kan mot kammarrättens borttagande såsom mellaninstans för ifrågavarande mål anföras, att regeringsrättens arbetsbörda därigenom skulle något ökas. Ur rättssäkerhetssynpunkt torde berörda reform icke hava någon betydelse.

Kammarrätten har alternativt och med förordande ifrågasatt att, i analogi med vad som finnes stadgat i 30 kap. 5 § rättegångsbalken, för fullföljd av talan mot kammarrättens beslut sätta såsom villkor, att det omtvistade beloppet skall uppgå till minst 1,500 kr., därvid dock borde beredas en efter grunderna i 13 §. omförmälda kap. anordnad möjlighet att för vissa fall erhålla särskilt tillstånd att fullfölja talan hos Kungl. Maj:t. Då, såsom kammarrätten i sitt utlåtande uppgivit, blott 7 % av de utav kammarrätten under åren 1910—1921 handlagda och regeringsrättens prövning sedermera underställda besvärsmål av här ifrågavarande slag rört sig om belopp av minst 1,500 kr., skulle alltså fastställande av den utav kammarrätten föreslagna »summa revisibilis» utom i ett fåtal undantagsfall leda till förverkligande av motionens syftemål.

Utskottet anser det i motionen avhandlade spørsmålet om förkortning av det processuella förfarandet vid handläggning av besvär över förvaltningsmyndighets beslut i anmärkningsmål vara av den betydelse, att detsamma bör göras till föremål för utredning, och torde därvid de synpunkter på frågans lösning, som från särskilda håll gjorts gällande, böra beaktas. Då för frågans allsidiga prövning torde vara av vikt, att en eventuell utredning verkställes förutsättningslöst, torde däremot icke vara lämp-

ligt, att riksdagen genom att uttala sig för eller emot de i ärendet i denna del framförda synpunkterna lämnar direktiv för frågans lösning.»

På grund av det anförda hemställde utskottet att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida och i vad mån en förkortning av det processuella förfarandet vid handläggning av besvär över förvaltningsmyndigheters beslut i anmärkningsmål må kunna åvägabringas samt därefter vidtaga de åtgärder, som av utredningen må föranledas.

Sedan första kammaren vid plenum den 6 innevarande maj beslutit bifalla utskottets hemställan, har nämnda beslut delgivits andra kammaren, som remitterat ärendet till sitt femte tillfälliga utskott.

*Första
kammarens
beslut.*

I likhet med första kammarens utskott har femte tillfälliga utskottet icke kunnat tillstyrka bifall till motionärens yrkande. Ett stadgande av den innebörd, att ärenden skulle direkt från vederbörande förvaltningsmyndighet dragas under regeringsrättens prövning, måste medföra, att regeringsrättens arbetsbörda skulle ökas på ett sätt, som utskottet icke kan anse lämpligt. Det kan tyckas att ifrågavarande mål av ofta jämförelsevis enkel beskaffenhet icke skulle betyda så mycket, men enligt vad utskottet inhämtat, har regeringsrättens arbetsbörda på senare tid tillväxt så, att en icke oväsentlig balans av oavgjorda mål hotar att uppstå, givetvis till men för statsförvaltningen. Det är att befara, att dessa mål skulle, därest de med förbigående av kammarrätten komme direkt under Kungl. Maj:ts prövning, i betraktande av förvaltningsmyndigheternas mindre lämpliga organisation för dömande verksamhet understundom komma att föreläggas Kungl. Maj:t i sådant skick, att denna prövning skulle få karaktär av en prövning i första och tillika enda instans. Vidare måste det framstå som principiellt oriktigt samt opraktiskt att anmärkningsmål skulle behandlas på ett sätt i de fall, då en revisor inom vederbörande förvaltningsmyndighet framställer en anmärkning, och på ett annat sätt i de fall, då frågan väckes inom riksräkenskapsverket.

Utskottet.

Ett med anledning av motionen inom första kammarens utskott väckt förslag om en mera allsidig utredning av ifrågavarande spørsmål har godtagits av första kammaren. Därvid har upptagits ett i kammarrättens yttrande framkommet uppslag om införande av en summa revisibils för fullföljd till högsta instans av ifrågavarande slags mål. Detta uppslag synes visserligen vara värt beaktande, men gent emot den föreslagna åtgärden kan anföras att några tvingande skäl, åtminstone icke ännu, synas öreligga för att tillgripa en sådan åtgärd, vilken ur en del synpunkter

är ägnad uppväcka betänkligheter. I riksräkenskapsverkets yttrande har framkommit förslag om överflyttande till nämnda verk från kammarrätten av den dömande verksamheten i anmärkningsmål, men utskottet har icke ansett sig kunna förorda detta.

I kammarrättens yttrande har omnämnts ett av hovrättsrådet Geijer utarbetat förslag, som är avsett att råda bot på en del missförhållanden på ifrågavarande område. Enligt vad utskottet inhämtat är detta förslag, som är grundat på den nuvarande processen i anmärkningsmål, föremål för yttrande av samtliga intresserade myndigheter. Då en utredning på området sålunda redan pågår, och de synpunkter, som beröras i skrivelseförslaget, kunna komma under bedömande i detta sammanhang, har det syns utskottet obehövt att riksdagen avlåter en särskild framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Med återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren icke måtte biträda det av
första kammaren fattade beslutet.

Stockholm den 24 maj 1922.

På utskottets vägnar:

ERIK LAURÉN.

Närvarande: herrar *Laurén*, *Andersson* i Rasjön, *Blomqvist*, *Hansson* i Trollhättan, *Johanson* i Hörninge, *Lindmark*, *Andersson* i Tungelsta och *Uddenberg* i Varberg.

*Bilaga 1.**Till Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.*

I en motion, nr 35, har herr Gustav Rosén hemställt, att Riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhänga om sådan ändring av gällande bestämmelser, att besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål skola anföras direkt hos Kungl. Maj:t.

Genom nådig remiss den 3 februari 1922 har Kungl. Maj:t på framställning av Riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott anbefallt Kammarrätten att till utskottet avgiva utlåtande över denna motion; och får Kammarrätten i anledning härav anföras följande.

Enligt kungl. förordningen den 11 december 1830 angående behandlingen av extra ordinarie avskrivningsfrågor och anmärkningsmål äga alla förvaltningar resolvera över de anmärkningar, som göras vid underordnades redogörelser, innan de avlämnas till Kammarrätten, med skyldighet att lämna den med beslutet missnöjde anvisning till besvärans anförande i Kammarrätten inom trettio dagar, räknade från erhallen del av beslutet; och enligt Kungl. Maj:ts instruktion för Kammarrätten den 17 december 1920, § 1 mom. 18, åligger det Kammarrätten att till behandling och avgörande upptaga besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål. De förvaltningar, som hava egen revision och som därför hava att tillämpa förstnämnda föreskrift, torde vara dels följande centrala ämbetsverk, nämligen fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen (med underlydande stationsbefälhavare och regementschefer), lotsstyrelsen, medicinalstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, generaltullstyrelsen, postsparbanksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen, dels ock statens affärsdrivande verk, nämligen generalpoststyrelsen, järnvägsstyrelsen, telegrafstyrelsen, domänstyrelsen och vattenfallsstyrelsen.

Antalet av de besvärsmål, som i enlighet med förenämnda stadgande inkommit till Kammarrätten, har under åren från och med år 1910 till och med år 1921 utgjort resp. 139, 168, 167, 152, 116, 134, 160, 190, 224, 233, 231 och 212 eller i medeltal per år 160.

Med ledning av Regeringsrättens årsbok för de tre åren 1910, 1915 och 1920 har approximativt beräknats, att 51 procent av de utav Kammarrätten under ovanberörda tolv år prövade besvärsmålen dragits under Regeringsrättens prövning, att Regeringsrätten i 90 procent av de under dess prövning dragna målen icke gjort ändring i Kammarrättens beslut, att Kungl. Maj:t av nåd efterskänt — eller anvisat allmänna medel till ersättning för — utdömda belopp i 36 procent av de under Regeringsrättens prövning dragna målen samt att knappast 7 procent av sistangivna mål rört sig om belopp av minst 1,500 kronor.

De senast anförda sifferuppgifterna synas giva stöd för den i motionen uttalade meningen, att antalet instanser för ifrågavarande mål skulle utan våda

kunna minskas från tre till två. Detta syfte kan emellertid uppnås antingen genom att, såsom motionären föreslagit, låta besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut anföras direkt hos Regeringsrätten eller genom att, i analogi med vad som finnes stadgat i 30 kap. 5 § rättegångsbalken, för fullföljd av talan mot Kammar-rättens beslut sätta såsom villkor, att tvisten rör sig om ett mera avsevärt be-lopp. I nämnda paragraf är föreskrivet, att hovrätts slutliga utslag i dit full-följt tvistemål eller ärende rörande penningar eller sådant, som kan skattas i pen-ningar, icke må överklagas, när värdet av vad parten i hovrätten tappat uppen-barligen icke uppgår till 1,500 kronor, dock att, om målet jämväl rörer sådant, som ej kan skattas i penningar, och utslaget därutinnan gått parten emot, han äger fullfölja talan i målet.

Mot målens fullföljande direkt från förvaltningsmyndigheten till Rege-ringsrätten talar den omständigheten, att Regeringsrättens arbete komme att vä-sentligen ökas samt att det beträffande Regeringsrätten lika litet som beträffande Högsta domstolen kan vara lämpligt att till prövning i högsta instans få dragas mål, i vilka tvisten rör sig om värden, som icke stå i rimligt förhållande till den kostnad målens prövning förorsakar det allmänna.

Syftet med motionen synes Kammar-rätten därför lämpligare kunna vinnas genom en med stadgandet i 30 kap. 5 § rättegångsbalken analog föreskrift, att Kammar-rättens beslut må överklagas endast om det omtvistade beloppet uppgår till minst 1,500 kronor, därvid dock torde beredas en efter grunderna i 13 § om-förmälda kapitel anordnad möjlighet att för vissa fall erhålla särskilt tillstånd att fullfölja talan till Kungl. Maj:t. De förut anförda siffrorna giva vid handen, att en sådan föreskrift skulle utom i ett fåtal undantagsfall leda till den av mo-tionären åsyftade verkan. Härvid är emellertid att märka, att revisionen genom att i *ett* mål föra talan rörande flera utgiftsposter någon gång kan öva inverkan på målets egenskap att falla över eller under gränsen för en dylik »summa revi-sibilis». Ett eventuellt stadgande i nyss antydd riktning torde därför böra givas en sådan avfattning, att varje anmärkningspunkt skall betraktas såsom ett sär-skilt mål.

Såsom ytterligare skäl för att ifrågavarande mål fortfarande skola tillhöra Kammar-rättens prövning talar den omständigheten, att dessa mål äro likartade med de anmärkningsmål, vilka enligt nu gällande bestämmelser skola av Riks-räkenskapsverket hänskjutas till Kammar-rätten (Sv. ffs. 1920, nr 869, § 2 mom. 4, och nr 940, § 1 mom. 4).

Kammar-rätten anser sig slutligen böra fästa uppmärksamheten på det av hovrättsrådet Erik Geijer den 17 december 1921 efter uppdrag av Kungl. Maj:t avgivna förslaget till lag om rätt domstol och rättegången i vissa mål angående avlöning samt annan förmån och ersättning av allmänna medel. Enligt detta för-slag skulle vissa tvister om avlöningsförmåner, rese- och traktamentsersättning och pension m. m. kunna anhängiggöras i Kammar-rätten såsom första domstol.

Remissakten återställes. Stockholm den 2 mars 1922.

På Kungl. Maj:ts och Rikets Kammar-rätts vägnar:

AXEL ÖSTERGREN.

Knut Kinberg.

Bilaga 2.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss d. 3 februari 1922 har riksräkenskapsverket anbefallts att till första kammarens första tillfälliga utskott avgiva utlåtande över en i första kammaren väckt, till utskottet för förberedande behandling hänvisad motion, nr 35, angående ändring i gällande bestämmelser rörande besvär över förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärkningsmål.

I anledning härav får riksräkenskapsverket anföra följande.

Motionen läser åsyfta åvägabringandet av ett konsekventare och på samma gång mera arbetsbesparande förfaringssätt vid prövning av alla anmärkningsmål, vadan densamma sålunda torde avse åstadkommandet av en ändrad instansordning beträffande ej blott sådana anmärkningsmål, som efter besvär inkomma till kammarrätten från förvaltande myndigheter, utan även sådana, som efter i riksräkenskapsverket gjord anmärkning av detta ämbetsverk anhängiggöras hos kammarrätten.

Vad först angår sättet för handläggningen av de anmärkningsmål, som efter besvär inkomma till kammarrätten från förvaltande myndigheter, återfinnas stadganden härom i olika författningar, nämligen dels i nådiga förordningen den 11 december 1830, angående behandling av extra ordinarie avskrivningsfrågor och anmärkningsmål, dels ock vanligen uti de särskilda myndigheternas instruktioner.

I överensstämmelse med föreskriften uti § 8 av nyssnämnda nådiga förordning den 11 december 1830 har sålunda i ett flertal förvaltande verks instruktioner införts föreskrift därom, att besvär över verkets beslut i anmärkningsfrågor skola anföras hos kammarrätten. Stadganden i sådant avseende finnas uti:

instruktion för fångvårdsstyrelsen	den 31 dec. 1921 § 48 (SFS. nr 868)
» » arméförvaltningen	» 31 » » 25 (» » 858)
» » marinförvaltningen	» 20 sept. 1919 » 25 (» » 617)
» » medicinalstyrelsen	» 17 dec. 1914 » 46 (» » 497)
» » generalpoststyrelsen	» 30 juni 1920 » 46 (» » 591)
» » telegrafstyrelsen	» 30 » » » 52 (» » 592)
» » järnvägsstyrelsen	» 30 » » » 67 (» » 593)
» » vattenfallsstyrelsen	» 30 » » » 63 (» » 594)
» » väg- och vattenbyggnadsstyrelsen »	» 30 dec. 1911 » 49 (» » 165)
» » byggnadsstyrelsen	» 31 » 1917 » 46 (» » 986)
» » generaltullstyrelsen	» 2 » 1910 » 34 (» » 132)
» » postsparbanken	» 22 » 1911 » 44 (» » 159)
» » domänverket	» 11 febr. 1921 » 45 (» » 64)
» » lantbruksstyrelsen	» 18 sept. 1918 » 32 (» » 906)

Dessutom föreskrives i reglemente för marinen, att besvär över vissa av marina lokalityndigheter meddelade resolutioner i anmärkningsmål skola anföras hos kammarrätten.

Enligt den för kammarrätten gällande instruktionen den 17 december 1920 § 1 mom. 18 åligger det kammarrätten att till behandling och avgörande upptaga dylika besvärsmål.

På sätt stadgas uti § 44 av sistnämnda instruktion fullföljes talan mot kammarrättens beslut genom besvär hos Kungl. Maj:t.

De centrala förvaltningsmyndigheternas beslut uti andra i motionens åsyftade mål än anmärkningsmål fullföljas, såsom i motionen anförts, direkt hos Kungl. Maj:t. På grund härav erhålla liknande rättsanspråk, t. ex. frågan om en avlöningsförmån, olika behandling beroende på om anspråket kommer under omprövning efter framställd anmärkning mot redan verkställd utbetalning eller efter det utbetalning vägrats. Genom de utslag, som meddelas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten över sådana beslut av förvaltande myndighet, vilka fullföljas direkt hos Kungl. Maj:t, erhålles givetvis den snabbaste slutliga prövningen i administrativ väg av rättsanspråken. Dessa utslag kunna därför ofta tjäna till ledning vid granskningen av medelsredogörelser, i vad de avse utgifter av det slag, som beröres i på så sätt erhållna prejudikat. Det har hänt, att revisionen under åberopande av ett dylikt prejudikat gjort en anmärkning, som fastställts av den förvaltande myndigheten, men att, sedan anmärkningsyrkandet efter besvär dragits inför kammarrätten, detsamma av denna ogillats. Väl har vederbörande revisions-tjänsteman, riksräkenskapsverket veterligen, alltid överklagat dylika utslag och fått rättelse hos Kungl. Maj:t. Men överklagades icke ett dylikt av kammarrätten meddelat beslut, skulle av två personer, som rätteligen borde vara med avseende å förmåner likställda, den ene erhålla en förmån, som förvägrades den andre. Detta torde giva vid handen, att den slutliga prövningen i anmärkningsmålen bör ligga hos samma myndighet som den andra kategorien av i motionen avsedda mål. Det synes emellertid angeläget, att ett konsekventare förfarande vid prövningen av samtliga de i motionen åsyftade mål kommer till stånd. Tydligt är, att man härvid bör sträva till ett förkortande av det processuella förfarandet, i den mån detta kan ske utan rättssäkerhetens kränkande. Ty att under nyss angivna förutsättning förkorta processen är uppenbarligen till stor fromma ej blott för redogöraren och den enskilde utan även för staten. Härvid kan det icke lämpligen låta sig göra att förkorta processen genom att bestämma ett visst belopp, varom rättsanspråket måste röra sig för att fullföljd må ske hos Kungl. Maj:t, och på så sätt låta kammarrätten bli sista instans för en del anmärkningsmål. Enär det, såsom redan påpekats, lär vara nödvändigt att den slutliga prövningen av alla i motionen åsyftade mål förläggas till samma instans, skulle nämligen ett sådant stadgande med nödvändighet hava till följd, att besvär uti alla i motionen åsyftade mål — även sådana som nu ej gå genom kammarrätten — fullföljas hos denna på samma sätt som anmärkningsmål. Detta skulle dock vara förknippat med synnerligen stora olägenheter redan på den grund, att det komme att innebära en högst betydlig ökning av arbetsbördan hos kammarrätten och ett fördröjande av ärendenas slutliga avgörande, åtminstone i de fall, då talan finge fullföljas hos Kungl. Maj:t.

För ernående av dels ett konsekventare förfaringssätt vid prövningen av här ifrågavarande mål dels ett förkortande av det processuella förfarandet dels

den största arbetsbesparingen lärer borttagande av kammarrätten som mellaninstans vara den enda möjliga vägen för frågans lösning.

Såsom redan påpekats bör emellertid en sådan åtgärd vidtagas endast i den mån rättssäkerheten icke härigenom äventyras. Någon fara härför torde emellertid praktiskt sett icke föreligga. För det första är nämligen det antal anmärkningsmål, som nu på grund av besvär dragas inför kammarrätten, jämförelsevis ringa. Enligt inhämtade upplysningar har följande antal besvär i anmärkningsfrågor inkommit till kammarrätten år 1921, nämligen öfver beslut av:

fångvårdsstyrelsen	26 st.
arméförvaltningen	61 »
marinförvaltningen	109 »
medicinalstyrelsen	2 »
telegrafstyrelsen	1 »
järnvägsstyrelsen	9 »
generaltullstyrelsen	2 »
domänverket	2 »

eller tillhoppa 212 st.

Öfver andra myndigheters beslut i sådana mål hava besvär ej anförts hos kammarrätten nämnda år.

Medeltalet besvärs mål under de senaste tio åren har utgjort c:a 180.

Det förtjänar härvid framhållas, att de mål, där prövningen av ett rättsanspråk kan ske hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten utan kammarrätten som mellaninstans, äro till antalet betydligt större än de anmärkningsmål, som numera prövas av kammarrätten. Då de beslut, som meddelas av Kungl. Maj:t i regeringsrätten utan kammarrätten som mellaninstans, ofta bliva prejudicerande i anmärkningsmålen på grund av regeringsrättens tidigare ställningstagande till en tolkningsfråga, kommer kammarrättens betydelse för rättssäkerhetens trygghet att även på grund härav bliva av mindre betydelse, vad angår här ifrågavarande mål.

Beträffande prövningen av de anmärkningar, som göras vid granskning i riksräkenskapsverket, är förfarandet delvis ett annat än beträffande anmärkningar, som besvärsvägen inkomma till kammarrätten. På sätt framgår av § 2 mom. 2 i riksräkenskapsverkets instruktion den 17 december 1920 åligger det ämbetsverket bland annat att kontrollera ej mindre att de till ämbetsverket insända redogörelserna överensstämma med fastställda formulär samt att de äro till siffran riktiga än även att inkomsterna uppburits och redovisats samt utgifterna verkställda och bokförts i enlighet med riksstat, specialstater, utfärdade författningar eller eljest givna stadganden. Enligt samma paragrafs 3 mom. äger ämbetsverket meddela vederbörande anvisningar om det sätt, på vilket vid granskningen upptäckta felaktigheter skola rättas. I 4 mom. stadgas vidare, att då riksräkenskapsverket finner, att medel som utbetalts böra återbäras eller att medel, som skolat inflyta, icke influtit eller att persedlar icke behörigen redovisats, skall, därest vederbörande icke ställer sig till efterrättelse de anvisningar, som av riksräkenskapsverket givits för felaktighetens rättande, talan genom därtill av ämbetsverket förordnad tjänsteman utföras inför kammarrätten, som sedan prövar och avgör målet, på sätt framgår av § 1 mom. 4 av dess instruktion den 17-de-

cember 1920. Besvär över kammarrättens beslut anföres, såsom redan framhållits, hos Kungl. Maj:t. På grund av sålunda meddelade bestämmelser i riksräkenskapsverkets instruktion hava utav de inom ämbetsverket under år 1921 framställda och slutligt behandlade 894 st. anmärkningar, 55 st. eller c:a 6 % måst hänskjutas till kammarrättens avgörande. Före riksräkenskapsverkets inrättande prövade kammarrätten såsom domstol samtliga de inom dess revision framställda anmärkningar. Den kammarrätten tidigare tillkommande prövningsrätten uti anmärkningsmål har sålunda till största delen redan överlämnats åt riksräkenskapsverket, som kunnat slutligt pröva och avgöra c:a 94 % av de framställda anmärkningarna. Det förtjänar här påpekas, att en verklig prövning av alla anmärkningsmålen riktighet måste på grund av målens kvasi-kriminella natur ske oberoende av huruvida den, mot vilken anmärkningen riktas, bestrider anmärkningen eller ej. Den slutliga prövningen är dock, såsom framgår av det ovan sagda, förlagd till olika myndigheter vid ett bestridande eller ett erkännande. Det måste här påpekas, att bestridandet mycket ofta sker av annan anledning, än att redogöraren finner anmärkningen obefogad. Ofta avser redogöraren med sitt bestridande att få fram ett utslag i målet understundom för att med detta i hand med större effekt kunna kräva den person, som orättmätigt erhållit en förmån, och understundom för att fortsätta processen i syfte att få saken prövad av Kungl. Maj:t jämväl i nådeavseende.

Under sådana förhållanden vill det synas som om det utan fara för rätts säkerheten kunde uppdragas åt riksräkenskapsverket att träffa avgörande jämväl i de relativt få fall, där redogörare icke ställer sig till efterrättelse riksräkenskapsverkets föreskrift. Utvägen att besvara sig hos Kungl. Maj:t står redogöraren alltid åter.

Ett borttagande av kammarrättens befattning med anmärkningsmål jämväl av nu ifrågavarande slag kommer att, i likhet med vad som tidigare anförts ifråga om anmärkningsmål, som besvärsvägen inkomma till kammarrätten, dels verka synnerligen arbetsbesparande dels förkorta det processuella förfarandet till stor fromma såväl för redogörarna och de enskilda som för statsverket, dels ock medföra ett konsekventare förfaringssätt vid prövning av anmärkningsfrågor.

I detta sammanhang anser sig riksräkenskapsverket böra erinra därom, att förslag utarbetats till lag om rätt domstol och rättegången i vissa mål angående avlöning samt annan förmån och ersättning av allmänna medel. Detta förslag avser åtgärder för undanröjande av de olägenheter, som äro förknippade därmed, att i administrativ väg avgjorda mål kunna dragas under allmän domstols prövning. Enligt nämnda förslag skulle i vissa fall dylika mål efter stämning kunna upptagas till behandling inför kammarrätten. Riksräkenskapsverket vill emellertid framhålla, att ett borttagande av kammarrätten såsom instans i anmärkningsmål icke i och för sig torde kunna anses föregripa lösningen av nyssberörda spörsmål.

Återstår alltså att se, i vad mån regeringsrättens redan nu avsevärda arbetsbörda skulle ökas genom den föreslagna instansförändringen. I sådant avseende torde till en början få framhållas, att det icke synes kunna spela någon roll ur ifrågavarande synpunkt, om beslutanderätten i mål rörande i riksräkenskapsverket gjorda, men av redogörarna bestridda anmärkningar överflyttas från kammarrätten till riksräkenskapsverket. Däremot lär det kunna förutsättas, att kammarrättens borttagande såsom mellaninstans uti de efter besvär över förval-

tande myndigheters beslut inkomna anmärkningsmål i någon mindre mån påverka regeringsrättens arbetsbörda. Enligt inhämtade uppgifter hava c:a 50 % av de av kammarrätten meddelade utslagen överklagats hos Kungl. Maj:t. Om man utgår från ett medeltal av 180 årligen hos kammarrätten avgjorda anmärkningsmål, skulle den slutsatsen kunna dragas, att regeringsrättens arbetsbörda ökades med 90 mål för år, under förutsättning, att alla mål, däri besvär nu anföras hos kammarrätten, skulle vid borttagande av kammarrätten som mellaninstans överklagas och besvären gå till Kungl. Maj:t. Det lär emellertid kunna antagas, att ett färre antal mål kommer att överklagas hos Kungl. Maj:t än hos kammarrätten. Om det beräknades, att regeringsrättens arbetsbörda ökades med 80 mål skulle detta, då regeringsrätten för år 1921 avgjort över 2,100 mål innebära en ökning av endast c:a 4 % av dess arbetsbörda. Härvid är dock att märka, att flera av de mål, som skulle utgöra arbetsökningen i regeringsrätten, redan äro av densamma i princip avgjorda.

Vid bedömande av frågan om borttagande av kammarrätten såsom instans i anmärkningsmål, torde dessutom böra undersökas i vad mån ett beslut i sådan riktning kan medföra krav på andra organisationsförändringar.

Några sådana krav torde icke behöva framkomma vad de förvaltande myndigheterna angår. Erforderliga ändringar i ovan omförmälda nådiga förordning den 11 december 1830 ävensom i verkens instruktioner torde böra av Kungl. Maj:t utfärdas. I samband härmed bör även erforderliga jämkningar ske i reglementet för marinen för åvägabringande av ändrad instansordning för sådana i reglementet omförmälda anmärkningsmål, som gå från marin lokalmyndighet till kammarrätten. Som emellertid dessa mål till stor del bestå av vid sjörevisionerna framtäckta anmärkningar, skulle, därest dessa revisioner indragas, på sätt föreslagits i annat sammanhang, antalet här ifrågavarande anmärkningsmål, som redan nu äro få, bli mycket sällsynta. De här åsyftade mål, som efter sjörevisionernas indragning återstå, synas därför, i likhet med vad redan gäller beträffande mål rörande hushållningen i övrigt hos lokal myndighet, kunna fullföljas i marinförvaltningen och därifrån direkt hos Kungl. Maj:t.

Vad angår kammarrättens organisation torde ej heller denna påverkas av den föreslagna instansändringen i vidare mån, än att vissa av kammarrättens ordinarie arbetskrafter lösgöras för att kunna användas på andra områden, där extra arbetskrafter länge anlåtats.

För riksräkenskapsverket innebär den föreslagna ändrade instansordningen en viss arbetsökning. De anmärkningar, som väckas i riksräkenskapsverket, föredragas enligt den för ämbetsverket gällande instruktionen i allmänhet icke i plenum. De mål, som skulle överflyttas från kammarrätten, torde emellertid böra handläggas i plenum, varigenom deras avgörande måste anses ske på ett mera och fullt betryggande sätt. Härigenom ökas byråchefernas redan nu stora arbetsbörda i viss grad. Emellertid synes det tills vidare och intill dess någon erfarenhet vunnits rörande arbetsökningen kunna åläggas riksräkenskapsverket att utan personalökning verkställa den prövning av inom riksräkenskapsverket framtäckta anmärkningar, som nu tillkommer kammarrätten. Vid genomförande av den ändrade ordningen för målens avgörande bör, i likhet med förhållandet vid specialrevisionerna, vederbörande tjänsteman erhålla rätt att klaga över riksräkenskapsverkets beslut i anmärkningsmål.

Till slut har ämbetsverket velat framhålla, att även andra än i motionen åsyftade mål, vilka nu skola upptagas och prövas av kammarrätten, torde böra avgöras i annan ordning än nu är stadgat. Ett överflyttande från kammarrätten av de nu åsyftade, här nedan närmare angivna målen utgör visserligen i och för sig icke någon förutsättning för genomförande av den föreslagna ändrade ordningen för de egentliga anmärkningsmålen prövning, men de äga dock ett sådant samband med sistnämnda mål, att riksräkenskapsverket ansett sig icke kunna underlåta att i detta sammanhang något närmare beröra desamma.

Enligt § 1 mom. 6 och 19 av kammarrättens instruktion äger kammarrätten till behandling och avgörande upptaga dels sådana från fängvårdsstyrelsen enligt den för detta ämbetsverk gällande instruktion, till kammarrätten överlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blivit väckt mot länsstyrelse, dels ock besvär över utslag meddelade av konsistorierna eller av länsstyrelserna och konsistorierna gemensamt i frågor om rätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel.

Vad angår de anmärkningsfrågor mot länsstyrelse, vilka skola överlämnas från fängvårdsstyrelsen till kammarrätten, förekomma sådana numera mycket sällan beroende dels därpå, att de flesta fängelserna hava självständiga redogörare, dels därpå att fängvårdsstyrelsen är oförhindrad att döma i mål, där anmärkning riktas mot hos länsstyrelse anställd befattningshavare, exempelvis landskamrer. Under de senaste åren hava några dylika mål mot länsstyrelse ej förekommit. I den mån anmärkningar uppstå emot länsstyrelse torde de böra avgöras efter samma normer som andra anmärkningsmål, då länsstyrelsen i dessa mål står såsom redogörare. Anmärkningarna böra sålunda avdömas av fängvårdsstyrelsen samt i händelse av besvär därefter dragas direkt inför Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Beträffande ovan åsyftade mål rörande besvär över konsistoriernas eller länsstyrelsernas och konsistoriernas gemensamma utslag rörande orätt förvaltning av eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel, så äro dessa ännu mera sällsynta än nyssnämnda anmärkningsmål. Då dylika besvär förekomma, torde de böra anföras hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten i stället för hos kammarrätten.

Enligt § 1 mom. 5 och 7 av kammarrättens instruktion skall kammarrätten pröva av överrevisorerna vid statens affärsdrivande verk överlämnade anmärkningsfrågor samt de anmärkningar mot förmyndarekammarens i Stockholm förvaltning och räkenskaper, som av vederbörande revisorer blivit framställda i deras berättelse. Dessa mål, vilka hittills hava varit synnerligen få till antalet, synas böra gå till riksräkenskapsverket. Vad särskilt angår anmärkningsfrågor, som röra de affärsdrivande verken, får framhållas, att enligt förslaget till ändrad ordning för anmärkningsmålen avgörande, de i riksräkenskapsverket gjorda anmärkningarna mot de affärsdrivande verken skola avgöras av riksräkenskapsverket. På enahanda sätt bör då även överrevisorernas anmärkningar avgöras.

Enligt nedan angivna mom. av § 1 i den för kammarrätten gällande instruktionen skall kammarrätten till behandling och avgörande upptaga:

14) Besvär över länsstyrelsernas beslut i mål angående avkortning av allmänna medel.

15) Av vederbörande förvaltningsmyndigheter prövade, underställningsvis eller genom besvär inkomna mål angående avskrivning av allmänna medel, så ock genom besvär inkomna mål om avskrivning av persedlar.

16) Av länsstyrelserna avgjorda, genom underställning eller besvär inkomna mål angående restitution av allmänna medel.

17) Besvär över vederbörande förvaltningsmyndigheters beslut i frågor angående överskott och brister i arméns eller marinens persedelförråd (reskontreringsmål).

Dessa föreskrifter stå i överensstämmelse med stadgandena uti nådiga kungörelsen den 23 december 1908 (nr 159, sid. 18) angående underställning och granskning i kammarrätten av avkortnings-, avskrivnings-, restitutions- och reskontreringsmål. Denna förordning, jämförd med bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 31 december 1920 med föreskrifter i anledning av kammarrättens revisionsavdelnings överflyttande till riksräkenskapsverket (S. F. S. nr 891), innehåller i sak följande.

Alla av förvaltningsmyndighet meddelade beslut, varigenom beviljas extra ordinarie avskrivning av penningfordran till kapitalbelopp överstigande ett tusen kronor, skola underställas kammarrättens prövning.

Underställning till kammarrätten av Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut i mål angående restitution av medel skall, i de fall då sådan underställning tidigare varit stadgad, fortfarande ske, därest restitution beviljats av belopp, uppgående till mer än ett tusen kronor.

I övrigt skall i mål, varom i denna kungörelse är fråga, underställning till kammarrätten icke äga rum.

Då underställning sker, har myndigheten att till kammarrätten insända beslutet och handlingarna i målet inom trettio dagar, räknade från den dag, då beslutet fattades.

Besluten i de avskrivningsmål och de av Kungl. Maj:ts befallningshavande avgjorda restitutionsmål, vilka icke underställas kammarrättens prövning, ävensom i avkortnings- och reskontreringsmål skola jämte handlingarna i målen biläggas vederbörliga räkenskaper för att i riksräkenskapsverket granskas. Tillika skola vid samma räkenskaper fogas särskilda förteckningar över de mål, varom nu är fråga.

Skulle vid granskningen i riksräkenskapsverket beslut i sådant mål befinnas felaktigt, äger ämbetsverket att över beslutet anföra besvär hos kammarrätten, besvärstiden räknad till ett år efter den dag, då räkenskapen skall vara i ämbetsverket granskad. Utan avbidan å utgången av denna besvärstid eller prövning av besvär, som anförts av riksräkenskapsverket, må dock besluten befordras till verkställighet.

Därest något underställande av mål rörande avskrivning och restitution fortfarande skall äga rum, synes riksräkenskapsverket vara den myndighet, som det närmast tillkommer att taga befattning med dylika ärenden.

Enligt förut citerade bestämmelser i § 2 av riksräkenskapsverkets instruktion torde ämbetsverkets behörighetsområde vara så angivet, att ifrågavarande mål otvivelaktigt borde falla under dess ämbetsbefattning, vadan en ändring i sådan riktning av nämnda bestämmelser synes vara väl motiverad. Antalet sådana till kammarrätten år 1921 inkomna mål utgjorde 20 stycken. Utan att i detta sammanhang anse sig böra ingå på spörsmålet, huruvida det numera kan anses behövt, att ifrågavarande beslut, även om de röra sig om större belopp än 1,000 kronor, i större eller mindre utsträckning underställas annan myndighet, vill riksräkenskapsverket framhålla, att samtliga beslut i dylika frågor under-

kastas vid räkenskapsgranskningen samma kontroll som vederbörande myndighets övriga beslut rörande medelsförvaltningen. Det har nämligen ansetts som en given sak, att den reviderande tjänstemannen har samma rättighet att framställa anmärkning mot ett beslut, som innebär oriktig avkortning, avskrivning, restitution eller reskontrering, som mot ett beslut, varigenom en obehörig utbetalning ägt rum; och anmärkningens framställande och fullföljande bör i båda fallen äga rum under samma former.

Såväl föreskrifterna i kammarrättens instruktion som ock bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 23 december 1908 synas böra ändras därhän, att riksräkenskapsverket blir den myndighet, som skall taga befattning med förekommande ärenden av ifrågavarande slag jämväl i den del, de nu handläggas i kammarrätten.

Till slut har riksräkenskapsverket jämväl velat påpeka, att kammarrätten handlägger och dömer i vissa mål av mera allmän juridisk karaktär. Dessa mål, som angivas uti § 1 mom. 1, 2 och 3 av kammarrättens instruktion, äro:

1) Balansmål eller angivelser mot kronans och allmänna verks uppbördsmän och redogörare för tillgrepp och förskingring av sådana dem, under eget ansvar inför kronan eller verket, anförtrödda medel eller persedlar, för vilka redogörelse ingår till riksräkenskapsverket.

2) Åtal mot ämbets- och tjänstemän för fel och försummelser i avseende å såväl uppbörden, förvaltningen och redovisningen av de i 1) omförmälda medel och persedlar som ock kontrollen och tillsynen därvid.

3) Tvister angående betalning på grund av borgen eller annorlunda ställd säkerhet för kronans uppbördsman.

Dessa mål hava under de senaste åren utgjort i medeltal endast tre å fyra årligen. Då räkenskapsgranskningen icke längre försiggår i kammarrätten samt enligt här framlagt förslag kammarrätten ej heller skulle taga befattning med anmärkningar, torde ifrågavarande mål böra överflyttas till allmän domstol.

Stockholm den 28 februari 1922.

K. BECKMAN.

AND. ANDERSSON.

E. Norberg.